

■ 32 χρόνια μετά την εισβολή και κατοχή (20.7.1974)

Προσκύνημα

ανάμεσα στις κατεστραμμένες εκκλησίες*

του Luigi Geninazzi

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑ θρησκευτικά μνημεία που έχουν μετατραπεί σε τζαμιά, έστιατόρια, ξενοδοχεία ή που καταστρέφονται στην πιό ολοκληρωτική εγκατάλειψη. Είναι ή καταθλιπτική εικόνα που συναντά κανείς στο καταληφθέν από τους Τούρκους τμήμα του νησιού.

Ο Υπουργός Έξωτερικῶν τῆς Κύπρου: «*ἐλπίζουμε ὅτι κατὰ τὴ διάρκεια τῶν διαπραγματεύσεων γιὰ τὴν εἴσοδο τῆς Ἄγκυρας στὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωση κάποιος θὰ θυμηθεῖ αὐτὴ τὴν καταστροφή*».

Ἡ Εὐρώπη τελειώνει ἐδῶ, στὸ πιό ὄμορφο καὶ ἀγνὸ νησι τῆς Μεσογείου, πληγωμένο ἀπὸ ἓνα τείχος πὸ τὸ χωρίζει στὰ δύο.

Ἡ Εὐρώπη τελειώνει ἀπότομα κατὰ μῆκος ἐνὸς φράγματος ἀπὸ ἀγκαθωτὸ συρματοπλεγμα, τσιμέντο καὶ στρατιωτικὸς πυργίσκος πὸν κόβει τὴν Κύπρο σὲ ὄλο τὸ πλάτος τῆς καὶ χωρίζει τὴ Λευκωσία, πληγωμένη πρωτεύουσα μέσα στὴν ἀρχαία καρδιά τῆς.

Εἶναι τὸ ἀκρότερο ἀνατολικὸ σύνορο τῆς Ἐνωμένης Εὐρώπης· ἀπὸ ἐδῶ ἡ Κυπριακὴ Δημοκρατία, μέλος τοῦ Club τῶν 25, ἀπὸ τὴν ἄλλη ἓνα κράτος *φάντασμα* πὸν κανεῖς στὸν κόσμον δὲν ἀναγνωρίζει ἐκτὸς τῆς Τουρκίας.

Ἀπὸ ἐδῶ οἱ Ἑλληνοκύπριοι, ἀπὸ τὴν ἄλλη οἱ Τουρκοκύπριοι, χωρισμένοι μετὰ ἀπὸ τὴν εἰσβολὴ τοῦ 1974, ὅταν ὁ στρατὸς τῆς Ἄγκυρας ἀποβιβάστηκε στὸ βόρειο τμήμα τοῦ νησιοῦ.

Μία στρατιωτικὴ κατάληψη πὸν διαρκεῖ μέχρι σήμερον μέσα ἀπὸ ἀλληλοκατηγορίες καὶ ἀποτυχημένες προσπάθειες εἰρήνευσης. Ἐνα τραῦμα πὸν προσπαθεῖ νὰ ἐπουλωθεῖ, ἀλλὰ πὸν δυστυχῶς εἶναι ἤδη μία πληγὴ πὸν κατευθύνεται πρὸς τὴ γάγγραινα.

Γιὰ τὸν ΟΗΕ πὸν εἶναι παρὼν μὲ τοὺς κυανόκρανους, εἶναι ἡ «πράσινη γραμμὴ», ἀλλὰ ἐδῶ ὁ κόσμος συνεχίζει νὰ τὴν ἀποκαλεῖ «γραμμὴ Ἀττίλα», ἀπὸ τὸ κωδικὸ ὄνομα πὸν οἱ Τοῦρκοι ἔδωσαν στὴν εἰσβολή.

Ἡ «καταστροφὴ» ἄφησε σημάδια. Ἐπληξε τὴν Κύπρο, ἕδρα τῆς πιδ ἀρχαίας χριστιανικῆς κοινότητος ἐπὶ εὐρωπαϊκοῦ ἐδάφους, στὸν καλλιτεχνικὸ, πολιτιστικὸ καὶ θρησκευτικὸ τῆς θησαυρό.

Ἐκπληκτικὲς βυζαντινὲς καὶ ρωμαϊκὲς ἐκκλησίες, ἐπιβλητικὰ μοναστήρια, ψηφιδωτὰ καὶ τοιχογραφίες ἀνεκτίμητης ἀξίας. Μία κληρονομία πὸν στὴ βόρεια πλευρὰ τοῦ νησιοῦ, κάτω ἀπὸ τὴν τουρκικὴ κατοχή, λεηλατήθηκε, βεβηλώθηκε καὶ καταστράφηκε.

Προκειμένου νὰ γίνεῖ αὐτὸ ἀντιληπτὸ, ἀρκεῖ νὰ διασχίσουμε τὴ «γραμμὴ Ἀττίλα» στὸ *chec-point* τῆς Λευκωσίας, καὶ νὰ ἴμαστε στὴν αὐτοαποκαλούμενη Τουρκικὴ Δημοκρατία τῆς Βορείου Κύπρου τῆς Λευκωσίας πὸν ὑποδέχεται τὸν ἐπισκέπτη μὲ μία λουρίδα, ἐπάνω στὴν ὁποία γράφει: «Πόσο εὐτυχισμέ-

νος εἶμαι πὸν εἶμαι Τοῦρκος!» (γνωστὴ φράση τοῦ Κεμάλ Ἀτατούρκ).

Ἡ ἐθνικιστικὴ ὑπερηφάνεια τῶν ἀπογόνων τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας τροποποίησε καὶ αὐτὴ ἀκόμη τὴν αἰσθητικὴ τοῦ φυσικοῦ τοπίου μὲ τὴ χάραξη τῆς ἡμισελήνου ἐπάνω στὰ βράχια τοῦ Πενταδάκτυλου, ἀλαζονικὸ σύμβολο πὸν δεσπάζει στὴν πλαγιά.

Ἡ τουρκικὴ σημαία ἀνεμίζει στὴν πρόσοψη τῆς ἐκκλησίας τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, στὸ παλαιότερα ἑλληνορθόδοξο χωριό. Μία χάρτινη ἐπιγραφή κάνει λόγο γιὰ ἐργασίες μετατροπῆς τῆς σὲ τζαμί. Τὸ καμπαναριὸ πλέον χωρὶς τὸ σταυρό, εἶναι ἕνας μιναρὲς μὲ τὸ μεγάρωνο τοῦ μουεζίνη στερεωμένο σὲ μία καμάρα.

Ὁ Χριστόδουλος, ὁ νεαρὸς ἀρχαιολόγος πὸν μὲ συνοδεύει, θὰ συγκλονιστεῖ. «*Βαπτίστηκα ἐδῶ*» λέει μὲ φωνὴ σπασμένη ἀπὸ τὴ συγκίνηση. Εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς 200.000 Ἑλληνοκύπριους πρόσφυγες, πὸν ἐκδιώχθηκαν ἀπὸ τὰ σπίτια τους τριάντα χρόνια πρὶν. Ὁ Χριστόδουλος γονατίζει στὸν τόπο ὅπου κάποτε ἦταν τὸ βαπτιστήριο καὶ ἀνάβει ἕνα κερί. Οἱ Τοῦρκοι ἐργάτες, μπροστὰ στὴν ἀψίδα τοῦ ναοῦ κατὰ τὸ διάλειμμα γιὰ τὸ γεῦμα, τὸν κοιτάζουν μὲ περιέργεια. «*Κάθε φορὰ πὸν γυρίζω σὲ αὐτὰ τὰ μέρη εἶναι χειρότερα*», ψιθυρίζει ὁ ἀρχαιολόγος μας.

Σταματᾶμε στὸ Τραχώνι ὅπου ἔλαμπε ἕνα ἀναγεννησιακὸ στολίδι, ἡ ἐκκλησία τῆς *Παναγίας Κυρᾶς*. Σήμερα ὑπάρχουν μόνο οἱ τοῖχοι, τὸ ἐσωτερικὸ φυλάσσει τὰ σημάδια τῶν βανδαλισμῶν, ἀπὸ τοὺς ὁποίους δὲ γλύτωσε οὔτε ἡ πέτρινη Ἁγία Τράπεζα, τῆς ὁποίας διάφορα κομμάτια κατέληξαν σὲ ἕνα λάκκο, ὁ ὁποῖος ἀνοίχτηκε κατὰ τὴ διάρκεια ἀναζήτησης κάποιου θησαυροῦ.

Πρόκειται γιὰ ἕνα λυπηρὸ προσκύνημα πὸν σὲ κάθε βῆμα του αὐξάνει τὸ θυμὸ καὶ τὴ δυσπιστία, μία διαδρομὴ πόνου πὸν διαπερνᾷ τοὺς τόπους τῆς χριστιανικῆς μνήμης πὸν τελεῖ ὑπὸ τὸν κίνδυνο τῆς ἐξαφάνισης.

Στὸ χωριὸ τοῦ Περιστερώνα, τὸ μεσαιωνικὸ μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Ἀναστασίου χρησιμοποιεῖται ὡς στάβλος, μὲ τὶς ἀγελάδες νὰ βόσκουν στὴ βλάστηση ἀνάμεσα στὰ ὑπολείμματα τῶν

ἀρχαίων κελλιῶν. Οἱ τάφοι τοῦ κοιμητηρίου βεβηλώθηκαν καὶ οἱ πλάκες καταστράφηκαν.

Ἀφήνουμε πίσω μας τὴν πεδιάδα καὶ κατευθυνόμαστε πρὸς τὶς ἀκτές.

Ἐδῶ πολλὲς ἐκκλησίες μετατράπηκαν σὲ ἐστιατόρια, bar καὶ night club γιὰ τὴν ψυχαγωγία τῶν τουριστῶν.

Στὴν κορυφὴ τοῦ βράχου τῆς Λαπήθου, στὴν προεξοχὴ ἐπάνω στὴ θάλασσα, ἡ ἐκκλησία καὶ τὸ μοναστήρι τῆς Ἁγίας Ἀναστασίας ἔγιναν ἓνα πολυτελὲς ξενοδοχεῖο μὲ τὴν πισίνα στὸ αἶθριο καὶ τὸ καζίνο κάτω ἀπὸ τὸ καμπαναριό.

* * *

ΣΧΕΔΟΝ ὅλη ἡ καλλιτεχνικὴ κληρονομιά τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας στὸ κατεχόμενο τμήμα ἀπὸ τοὺς Τούρκους, 520 κτίρια, μεταξὺ αὐτῶν ἐκκλησίες, παρεκκλήσια καὶ μοναστήρια, βεβηλώθηκαν, κατεδαφίστηκαν ἢ τροποποιήθηκαν. Μόνο τρεῖς ἐκκλησίες καὶ ἓνα μοναστήρι, ἐκεῖνο τῆς Ἁγίας Βαρβάρας, ποὺ ἔχει μετατραπεῖ σὲ μουσεῖο, βρίσκονται κατὰ κάποιο τρόπο σὲ μία ἀξιοπρεπῆ κατάσταση.

«Ἡ καταστροφὴ εἶναι μπροστὰ στὰ μάτια μας, ἀλλὰ ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωση προτιμᾷ νὰ γυρίζει τὸ κεφάλι τῆς ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά», μᾶς λέει ὁ Κύπριος Ὑπουργὸς Ἐξωτερικῶν, Γεώργιος Ἰακώβου. *«Ἡ μοναδική μας ἐλπίδα εἶναι, κατὰ τὴ διάρκεια τῶν διαπραγματεύσεων τῆς Τουρκίας μὲ τὴν Ε.Ε., κάποιος νὰ φέρει στὸ προσκήνιο τὸ ντοσιέ τῆς ντροπῆς».*

Ἡ Βυζαντινὴ Ἀκαδημία τῆς Λευκωσίας συγκέντρωσε μὲ ἐπιμέλεια συγκεκριμένους ἀποδείξεις σχετικὰ μὲ τὶς κατεχόμενες ἐκκλησίες τῆς Κύπρου.

Ἐδῶ καὶ δύο χρόνια ξεκίνησε μιὰ προσπάθεια διαθρησκειακοῦ διαλόγου μὲ τὴν ὑποστήριξη τοῦ Ὁρθόδοξου Ἐπισκόπου Νικηφόρου τῆς ἱστορικῆς μονῆς Κύκκου. *«Συναντηθήκαμε μὲ*

τοὺς μουσουλμάνους ἡγέτες ποὺ ἦταν ὑπὸ τὴν καθοδήγηση τοῦ Μουφτῆ τῆς Λεύκας καὶ τοὺς εἶπα πὼς ὁ σεβασμὸς γιὰ τοὺς δικoὺς μας θρησκευτικοὺς τόπους εἶναι ἡ βάση γιὰ τὴν ὁποιαδήποτε συνεργασία».

Ὁ κ. Νικηφόρος εἶναι συγκρατημένα αισιόδοξος. «*Συνάντησα ἀρκετὴ κατανόηση. Ἐγιναν λάθη καὶ ἀπὸ τὶς δύο πλευρές, θὰ πρέπει νὰ ξεπεράσουμε τὶς διαχωριστικὲς γραμμὲς τοῦ παρελθόντος καὶ νὰ περπατήσουμε μαζί*».

Ἀλλὰ ὁ τελευταῖος λόγος περνάει ἀπὸ τοὺς πολιτικούς. Huseyn Ozel, Ἐκπρόσωπος Τύπου τῆς αὐτοαποκαλούμενης «Τουρκικῆς Δημοκρατίας τῆς Βορείου Κύπρου», εἶναι ἐγκάρδιος μὲ τὸν ξένο δημοσιογράφο, ὁ ὁποῖος ἐρωτᾷ γιὰ τὶς κατεστραμμένες ἐκκλησίες καὶ γιὰ αὐτὲς ποὺ ἔχουν μετατραπεῖ.

«*Ἐγινε ἓνας πόλεμος, ἄσχημα πράγματα ἔτυχε νὰ γίνουν καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέτωπα*», ἐξηγεῖ ὁ Ozel. Τοῦ ὑπενθυμίζω πὼς τὸ μεγαλύτερο μέρος τῶν τζαμιῶν ἐπάνω στὸ τμῆμα τῶν Ἑλληνοκυπρίων ἀνακαινίστηκαν, ἐνῶ ἡ δική του Κυβέρνηση ἐπέτρεψε τὴ μετατροπὴ τῶν ἐκκλησιῶν σὲ ἐστιατόρια καὶ ξενοδοχεῖα, μία βαριὰ προσβολὴ τῶν θρησκευτικῶν αἰσθημάτων τῶν πιστῶν.

«*Τὸ ἔκαναν προκειμένου νὰ ἀνακόψουν τὴ φθορὰ τῶν κτηρίων, εἶναι ἀποφάσεις ποὺ πῆρε ἡ προηγούμενη κυβέρνηση, τὶς ὁποῖες δὲν συμμαρίζομαι*», εἶναι ἡ ἀπάντηση.

Ἐπιμένω: «*Τί μπορεῖτε νὰ μοῦ πεῖτε γιὰ τὶς ἐκκλησίες ποὺ ἀκόμη καὶ σήμερα μετατρέπονται σὲ τζαμιά;*».

Ὁ Τουρκοκύπριος ἀξιωματοῦχος ἀνοίγει τὰ χέρια: «*Εἶναι μία ὀθωμανικὴ συνήθεια*». Μία παράδοση ποὺ δυστυχῶς συνεχίζεται. Ἐνα εἰσιτήριο εἰσόδου κάπως ἀνυπόμονο γιὰ τὴν Τουρκία ποὺ ἐλπίζει νὰ μπεῖ στὸ εὐρωπαϊκὸ club.

□

(*) Περιοδ. «Πάντα τὰ Ἔθνη», ἀριθ. 97/Ἰανουάριος-Μάρτιος 2006, σελ. 3-5. Ἄρθρο στὴν Ἰταλικὴ ἐφημερίδα, μὲ μεγάλῃ ἀπήχηση στὸ δυτικὸ κόσμο, «Avvenire» (26.02.2006). Μετάφραση: Εὐάγγελος Ν. Μαρινόπουλος.